

kiindult — s ebben rejlik a pedagógiai szempontból való megnyugvás forrása, — hogy ha az újabb, a mai világnézeti és politikai harcok közepette divatos, vagy mondjuk korszerű felfogás szerint az erasmusi szellemű magyar humanizmus korszaka volt is a sok romlásnak, sőt Mohácsnak előidéző oka, ezzel szemben mégis a humanizmus szelleme elevenítette meg a nemzet számára a legnagyobb magyar egyéniségnek, Mátyás királynak nemzetnevelő hagyományát annak a tudatnak kialakításával széles társadalmi rétegek fantáziájában, hogy Mátyás halála mintegy Mohács kezdetét jelöli és kettéosztja a magyar történelmet.

Kelényi B. Ottó könyve, bár novumként és főtárgyul csak a nagy európai humanista egy eddig ismeretlen szerény követőjének élet- és jellemrajzát adja, tulajdonképen mégis a magyar Erasmus-irodalom értékes gyarapodását jelenti.

Mindkét jeles munkát melegen ajánljuk a hazai neveléstörténet és a magyar humanizmus története iránt érdeklődő olvasóink figyelmébe.

Gyulai Agósa

Révay József: Ókori író — mai olvasó. (Parthenon. A klasszikus műveltség barátainak egyesülete.) 1942. Franklin-Társulat. 8-r., 96 l.

Mondanak-e még valamit az ókori írók harmadfélezer év messzeségéből a *mi korunknak* is? Erre a kérdésre igyekszik megfelelni Révay József kis műve. Bevezeti a mai olvasót az ókori irodalom kroisosi kincseskamrájába s útbá igazítja, hogy mit válasszon, mihez nyúljon. A szerző Seneca leveleinek közvetlen hangját igyekszik követni. Megtartotta Senecának azt a szokását is, hogy minden levelét egy-egy értékes, mélyértelmű és tetszetős idézettel zárja.

Halhatatlan-e az ókor? Az bizonyos, ha nem is csupa remekművet alkottak az ókoriak, mégis ők alkottak először remekműveket. S ami a fő, örökké időszerűek ezek. A humanitás elmúlhatatlan eszménye ragyogja be az ókor alkotásait.

Az ókori történetírás és politikai irodalom, retorika és filozófia, költészet és tudomány területeit mind végigjártatja a mai olvasóval a szerző, söt elvezeti az ókori hétköznapok világába s a szociális életproblémák vajudásai közé is. És mindenütt megmutatja az örök tükröt, amelyben minden kor felfedezheti a maga arcát.

Ha pl. az ókor történetírását nézzük, meglepetve látjuk, hogy ez már évezredek előtt is a kollektív tudat s a nacionalizmus szempontjaival világított be a népek életébe. De megtaláljuk a gazdasági tényezők történelemalakító erejének s a birodalmi gondolatnak hangsúlyozását is. S mily tanulságos vizsgálat alá venni a politikai életet is, mely az ókori embernek annyira életeleme és életformája volt. És nézni ebben a szónok szerepét, aki az ókor felfogása szerint a legnagyobb varázsló; szavának erkölcsi erejével népek, országok sorsát dönti el. Azt is meg kell látnunk, hogy a szociális kérdés már az ókorban is az emberiség legvéresebb, gyógyíthatatlan nyavalyája. S az ókori ember hétköznapi élete sem volt kevésbé

zürzavaros és tarka élet; mint a mienk. Fény és árny, szenny és ragyogás abban is váltakoztak.

Tacituszal elmondhatjuk: »Nec omnia apud priores meliora — Nem minden volt jobb apáink idején«. S erről szól bölcsen Seneca is: »Hoc maiores nostri questi sunt, hoc nos querimus, hoc posteris nostri querentur — E miatt már őseink panaszkodtak, panaszkodunk mi is, és panaszkodni fognak késői utódaink«.

A görög filozófiai szellem szárnyalását s a műfajteremtő görög irodalmi géniusz tündöklését a mai olvasónak nem kell különösképen bizonyítgatni. Viszont éppen nem fölösleges megpróbálni helyes fogalmat adni az ókor tudományáról és technikájáról. Az utóbbiban az ókor sokkal többet tett, mint mi: egészen kezdetleges eszközökkel elképzelhetetlenül bonyolult és nagyszerű feladatokat oldott meg s olyan műveket alkotott, amelyek a mi híres korunknak sem válnának szégyenére. A technikának két csodálatos korszaka van: az ókor és korunk. Éppen nem azon kell csodálkoznunk, hogy a régiek mi mindenhez nem értettek, hanem inkább azon, hogy mi mindent tudtak.

Végül a kereszténység és az ókor viszonyát igyekszik megvilágítani könyvecskénk szerzője. Halhatatlan életét, amellyel túlélte a birodalmat, az ókor műveltsége éppen a kereszténységnek köszönheti. Mikor a fiatal kereszténység uralomra jut, kisajátítja magának a birodalmat és a római-ságot is.

A Parthenon-tanulmányok e második kötete kétségkívül eléri majd célját. Szerzőjének mély forrásokból táplálkozó, közvetlen hangú csevegése megfogja a lelket s meggyőzi a mai olvasót az ókori írások elmúlhatatlan jelentőségéről.

Kováts Gyula.

vitéz Szőrényi József: Garamszegi Lubrich Agost neveléstudományi rendszere. (Közlemények a Szegedi Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből. 44. sz.) 1940. Szeged. 8°, 109 l.

A mű címében jelzett fételnek doktori értekezés tárgyául való választása, valamint a dolgozatot elfogadó professzori jóváhagyás arra enged következtetni, hogy ez a biztató szakírói készséggel megírt tanulmány nemcsak alkalmyszerű munkálat, nemcsak a kegyelet adójának lerovása szerzőnk részéről iskolája, a szegedi kir. kat. tanítóképző-intézet egykori s onnan magasra jutott tanárával szemben, hanem a szükségessé vált újraértékelésbe kapcsolódó komoly kísérlet egy porlepte érték kiemelésére és tisztázására.

Az első világháborút megelőző fél évszázad szelleme szöges ellentétbe került a vallásos szellemmel is. A materialista világnézetbe nem fértek bele a szellemi és erkölcsi idealizmus távlatai; a korlátokat elismerni nem akaró, szélsőséges individualizmusba tévelygő liberalizmus pedig a keresztény felebaráti szeretet, az erkölcsi alapú és szociális felfogású emberiséggel szemben is érzéketlenné tette híveit. A társadalom egy csekély hányada a közösségnek csaknem minden javát kisajátította és, — hogy zsákmányát biztosítsa, — a politikai hatalmat is a maga kezében összpontosította.